

DOSYA/BELGE

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ SAĞLIĞI I. ULUSAL KONGRESİ 26-28 KASIM 1999

KONGRE AÇILIŞ KONUŞMASI

Sağlık Çalışanlarının Sağlığı, sağlık alanında örgütlü kuruluşların çabalarıyla şimdiye kadar bir çok defa gündeme getirildi. Ancak bu alanda ilk kez ulusal kongre düzenleniyor.

Bugüne kadar yürütülen çalışmalarda, sağlık alanında örgütlü tüm güçlerin kongreye katkı koyabilmeleri için ciddi bir çaba sarfedildi. Mayıs ayından itibaren her hafta Ankara Tabip Odası'nda Yürütme Kurulu toplantıları yapıldı. İki kez Danışma Kurulu toplantısı yapıldı. Bu toplantıların dışında birçok konuda Danışma Kurulu üyelerinin görüşlerine başvuruldu.

Bu kongre düzenlenirken, iki büyük deprem yaşadık. Sağlık çalışanlarının deprem bölgesinde aktif olarak çalışmaları ve insanlarımızı yasa boğan psikoloji doğal olarak kongre çalışmalarının zaman zaman aksamasına neden oldu.

Kongreyi düzenlerken neleri amaçladık?

1-Bu alanda dağınık bulunan akademik bilginin toparlanması ve gelecekteki çalışmalara ışık tutacak şekilde birikimin ortaya konması.

2-Hukuksal açıdan bu alanda neler yapılabileceğinin ortaya konması. Yıllardır, birçok sağlık çalışanı yaptığı iş nedeniyle önemli ölçüde iş ve güç kaybına uğramakta, hatta hayatını kaybetmektedir. Hepatit, anestezi gazları gibi biyolojik, kimyasal ve fiziksel riskler sonucu hayatını kaybeden ya da yaşamını bu hastalıkların komplikasyonlarıyla boğuşarak geçiren çok sayıda meslektaşımız vardır. Ancak bugüne kadar meslekten kaynaklanan olumsuz koşullara karşı hiçbir hukuki kazanım elde edilememiştir. İşin ilginç, birçok meslektaşımız bu konuda ne yapılması gerektiğini bile

bilmemekte, hukuksal bir hakkın olup olmadığını ancak iş başına geldiğinde öğrenmektedir. Hiçbir şey yapılamadığını öğrenince de hayal kırıklığı yaşamaktadır. Bugüne kadar yeterince zaman kaybedilmiştir. Bugünden sonra ise, tüm meslek örgütlerinin ve sendikaların birlikte çalışarak yapacakları çok iş bulunuyor. Kongremiz, bu alanda somut kazanımlar için ara hedefler ve somut çalışma takvimi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3-Sağlık Çalışanlarının Sağlığı için, işyeri bazında sorumlu çalışma grupları oluşturulması, geleceğe dönük en ciddi kazanımımız olacaktır. Bu sayede, sağlık çalışanlarının sağlığının düzenli takibi gerçekleştirilecektir. Kongrede 6 panel, 6 konferans ve 3 grup çalışması yer almaktadır. Grup çalışmalarından ikisi teknik çalışmalardır. Kongre üyeleri birinci grup çalışmasına katılmak durumundadırlar. Konuşmaların büyük çoğunluğu kongre kitabında yer almaktadır.

Kongremizin bir başka özelliği ise, katılımın ücretsiz olmasıdır. Son zamanlarda, sağlık çalışanlarının dolar ya da mark bazında çok yüksek ücretler karşılığında olduğu için bilimsel kongre ve toplantılara katılmadıklarını üzülerek gözlemlemekteyiz. Sağlık çalışanlarının kendi paralarıyla kongrelere katılmaları gerçekten oldukça güçtür. Bu durumu göz önünde tutarak kongre maliyetini düşürmek için elimizden geleni yaptık. Kongremizde şatafatlı açılış ve kapanış kokteylleri, resepsiyonlar ve lüks otellerde yemekler olmayacak.

Sağlık Çalışanlarının Sağlığı I. Ulusal Kongresi Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin toplantı salonlarını kongremize açan Dekan Prof. Dr. Nusret Aras'a teşekkürü bir borç bilmekteyiz. Kongrenin düzenlenmesi sırasında üç örgütümüz maddi katkıda bulundu. Türk Tabipleri Birliği birinci duyurunun basılmasını, Ankara Tabip Odası ikinci duyurunun ve afişin basılması, dağıtılması ve tüm

posta masraflarını üstlendi. Genel-İş Sendikası Genel Merkezi, kongre kitabının Genel-İş matbaasında basılmasını sağlayarak kongreyi ciddi bir maddi külfetten kurtardı. Ankara Tabip Odası çalışanlarından Derya Top Kongre Yürütme Kurulu'na önemli bir sekreterlik desteği verdi. TTB çalışanlarından Sinan Solmaz kitabı baskıya hazırladı. Sözü edilen başlıklar dışında finansman ihtiyacı duyduğumuzda Ankara Tabip Odası ve Türk Tabipleri Birliğine başvurduk. Bu örgütlere ve adı geçen arkadaşlara teşekkür ediyoruz.

Kongrenin düzenlenme aşamasında, şimdiye kadar bu konuda emek harcamış tüm kişiler ile temasa geçmeyi ve katkılarını almayı gözettik. Yine de unuttuğumuz kişiler ve dolayısıyla ulaşamadığımız katkılar olabilecektir. Şimdiden ileride telafi etmek üzere kendilerinden özür dileriz.

Kongremizin başarıyla sonuçlanması ve hedeflerimizin hayata geçmesi dileğiyle...

Yürütme Kurulu Adına Kongre Sekreteri
Dr. Önder Ergönül

Kongre Yürütme Kurulu

Yavuz Abamor, Nilgün Bek, Zeynep Çalışkan, Onur Hamzaoğlu, Nihat Köksal, Özlem Kurt, Ufuk Memioğlu, Erhan Nalçacı, Semiha Solak, Ebru Karagöz Tong, Sevgi Yalçınkaya, Nurşen Yılmaz

KONGRE KAPANIŞ BİLDİRGESİ

Sağlık çalışanları toplumsal işbölümünde kolektif emekçi kapsamı içinde yer alır ve artı değer üretirler. Sağlık çalışanlarının diğer çalışanlarla aynı kategori içinde olduğu, yaşanan deneyimlerle birlikte açık hale gelmiştir. İki binli yıllara girerken, bu durum sağlık emekçilerinin iş sürecinin denetimi üzerinde geçmiş yıllara göre daha az söz sahibi olmaları ve yarı bağımsız iş olanaklarının azalması etkileriyle belirginleşmiştir.

Sağlık çalışanlarının büyük bir bölümü kamuda istihdam edilmektedirler. Son yıllarda uygulanan politikaların etkisiyle, tüm sağlık çalışanlarının ücretleri, Türkiye işçi sınıfının genel ücret düzeyiyle birlikte ciddi bir düşüş eğilimi içindedir. Hekimlerin aldıkları ücret ise, birçok meslek grubuna göre daha yüksek görünmekle birlikte, dört nüfuslu bir ailenin geçinmesi için gerekli ücretin alt sınırındadır. Hekim dışı sağlık çalışanlarının ücretleri ise tanımlanan insanca yaşam sınırının çok daha altındadır. Bunun yanı sıra, sağlık çalışanları için; işsizlik, iş sahibi olanların ise önemli bir bölümünün gizli işsiz konumunda olmaları sorunu daha da ağırlaştırmaktadır.

Günümüzün temel belirleyicilerinden biri, değişim değerinin, kullanım değerinden bağımsızlığındaki artıştır. Bunun anlamı, geniş kitleler için kullanım değeri olan, giderek yaşamsal önem taşıyan mal ve hizmetlerin sermaye açısından özel bir değişim değeri ifade etmeyebilmesidir. Dolayısıyla sermaye bu mal ve

hizmetlere ya hiç yönelmeyecek, yöneldiğinde ise kısa yoldan azami kar aranışı içinde olacağından toplumsal eşitsizlikler derinleşecektir. Bu gerçek, yaşamın bütün alanlarında olduğu gibi sağlık alanında da hizmetlerin kamusal sunumunu daha da önemli kılmaktadır.

Emek gücünün yeniden üretiminde doğrudan emek süreçlerinin etkisi de önemli hale gelmiştir. Günümüzde öne çıkarılan esneklik politikaları, kapitalizmin doğası gereği istihdam edilen emeğin daha yoğun bir sömürsünü dayatmaktadır. Kapitalist rekabetin kızışması ve küresel ölçekte yürümesi, bu dayatmayı daha da keskinleştirmektedir.

Son yıllarda yürütülmekte olan sosyal politikalar ile sağlığın doğuştan kazanılmış bir hak olduğu yönündeki paradigma değişmiştir. Bugün, sağlık doğuştan kazanılmış bir insan hakkı olmayıp, piyasa koşulları içinde karşılanması gereken bireysel bir sorun olarak görülmektedir.

Son dönem politikaların sağlık çalışanları üzerine etkileri;

- Ücretlerin düşmesi,
- Örgütsüzleşme,
- Kendine, hastasına yabancılaşma,
- Çalışma koşullarının kötüleşmesi,
- Çalışma süresinin uzaması, angaryanın artması,
- İşsiz kalma korkusu sonucu gelecekte ümitsizlik ve beklentisizlik duygusunun hakim olması,
- Yemek, güvenlik, temizlik gibi bazı hizmetlerin özel şirketlere devredilmesinin sonucunda, düşük ücretli, meslek risklerine karşı korunmasız sağlık çalışanlarının sayısının artması,
- Maliyeti düşürmek amacıyla; tıbbi malzemelerin kullanılmaması ya da uygun nitelikte olmaması sonucu bazı meslek risklerinin artması,
- Toplum sağlığı yerine, bireysel sağlığın öne çıkarılmasıyla bireyci düşüncenin pekiştirilmesi olarak sıralanabilir.

Sağlık Çalışanları Sağlığı 1. Ulusal Kongresi boyunca çalışma ortamı ve koşulları, enfeksiyon riskleri, kimyasal riskler, mekanik riskler, fiziksel riskler ve psikolojik sorunlar, sağlık çalışanlarının sağlığı için işyeri örgütlenme modeli, sağlık politikalarının sağlık çalışanları üzerine etkisi başlıkları panel, konferans, grup çalışması ve serbest bildiriler ile ele alınmıştır.

Kongreye katılan sağlık çalışanları ciddi sosyoekonomik sorunlar içinde yaşadıklarını, ağır yaşam koşulları içinde sağlık hizmeti sunmaya çalıştıklarını bildirmişlerdir. Bunun ötesinde sağlık çalışanları kendilerini sürekli risk altında hissetmektedirler. Bu risk şüphesinin,

ne kadar nesnel ve kendilerinin ve çocuklarının hastalıkları ile ne kadar ilişkili olduğunun bilgisine sahip değillerdir. Şüphelendikleri etkenleri tanımlamak için ölçüm isteme, bilgilendirme, araştırma yapma hakkı en hafif deyim ile alışıldık bir şey değildir.

Sağlık çalışanları kendi sağlıkları ile ilgili olarak çalıştıkları ortamı dönüştürme inisiyatifine çoğu kez sahip değillerdir. Kendi sağlıklarına yönelik koruyucu sağlık hizmetini içeren bir birim kurgulanmamıştır. İşyeri sağlık birimi ve "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu" sanayi sektöründe tanımlanmış olmasına karşın, sağlık sektöründe bu konuda yıllardır kayda değer bir gelişme olmamıştır.

Bu koşullar altında sağlık çalışanları hepatit B ve tüberküloz gibi birçok bulaşıcı hastalığın da içinde olduğu ağır ve çok çeşitli risklerle karşı karşıyadırlar. Anestezik gazlara bağlı olarak kalıcı beyin hasarı veya ölüm olabilmektedir. Anesteziyologların kapalı ortam, gürültü, çevresel toksisite, stres gibi çalışma koşullarına bağlı olarak bilişsel fonksiyonlarının etkilenebileceği bildirilmiştir. Antineoplastik ajanları uygulayan onkoloji hemşireleri, bu ilaçların hazırlanması, hastaya uygulanması, saklanması ve atıklarının yok edilmesi aşamalarında önemli risklere maruz kalmaktadırlar. Sağlık çalışanları, çalışma koşulları ile postürü zorlayan pozisyon ve hareketler, tekrarlayıcı hareketlerin oluşturduğu birikimli travmalar, ağır fiziksel iş, vücut bölümlerinin orantsız veya uygunsuz kullanımı gibi birçok zorlayıcı faktör ile karşı karşıyadır. Bütün bu fizyolojik yüklenmelerin ötesinde meslek ortamında yaşanan stres, kas-iskelet sisteminin düzgün işleyişini tehdit eden çok önemli bir unsurdur. Radyoloji alanı sağlık

çalışanları için en önemli risk faktörlerinden biri olmasına karşın sahip oldukları kimi haklar geri alınmak istenmektedir.

Yıllardır, birçok sağlık çalışanı, yaptığı iş nedeniyle önemli ölçüde iş ve güç kaybına uğramalarına hatta hayatlarını kaybetmelerine rağmen, hiçbir hukuki kazanım elde edilememiştir. Sağlık çalışanlarının çoğu bu konuda ne yapılması gerektiğini bile bilmemekte, hukuksal bir hakkın olup olmadığını ancak sorunu yaşadığında öğrenebilmektedir. Bugüne kadar yeterince zaman kaybedilmiştir. Bugünden sonra ise, bu alanda tüm meslek örgütlerinin ve sendikaların birlikte çalışarak yapacakları çok iş bulunmaktadır. Bu verilerden hareketle, kongre sonrası dönemde izlenmesi gereken somut adımların saptanması ve hukuksal mücadelenin sürdürülmesi bir gerekliliktir.

İşyerlerinde çalışanların kaydını tutacak, gerekli istatistiksel bilgileri toplayacak, korunma için önlemler geliştirecek ve gerekli durumlarda müdahale için yol gösterici olacak "Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Birimi" ve katılım mekanizmalarının kurulması bir zorunluluktur.

Kongre sonrası dönemde, bilimsel, hukuksal ve örgütlenme başlıklarında gelişmelerin gözden geçirilmesi ve yeni hedeflerin belirlenmesi amacıyla iki yılda bir "Sağlık Çalışanlarının Sağlığı Kongresi" düzenlenmesi kararı alınmıştır. Sağlık sektöründeki emekçileri temsil eden örgütlerin oluşturduğu Yürütme Kurulu genişletilerek bu alandaki mücadele sürekli hale getirilecektir.

Yaşasın sağlık emekçilerinin onurlu mücadelesi.